

SODUR

XXI AASTAKÄIK

•

30.10.39.

Nr. 43

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI „SÕDUR“

Nr. 43 — 1939.

Sisustik:	Lk.	Sommaire:	Pages.
<i>Kolonelleitnant K. Tammekand:</i> Tankide koostöö jala- ja suurtükiväega RKKA vaateil	975	<i>Lieut.-colonel K. Tammekand:</i> Coopération des chars avec l'infanterie et l'artillerie du point de vue de la RKKA	975
<i>J. Niinemets:</i> Sõjavangid rahvusvahelise õiguse järgi	978	<i>J. Niinemets:</i> Les prisonniers de guerre d'après le droit international	978
<i>Leitnant U. Parrest:</i> Nüüdisaja tangitõrjerelv	981	<i>Lieutenant U. Parrest:</i> L'arme antichar actuelle	981
RKKA vormikirjelduse tabelid.		Tableaux descriptifs de l'uniforme de la RKKA.	
<i>Leitnant J. Paul:</i> Juhendeid noorsõduri lahinguliseks väljaõppeks	987	<i>Lieutenant J. Paul:</i> Instruction des recrues pour le combat	987
BIBLIOGRAAFIA:		BIBLIOGRAPHIE:	
— N. Liidu relvastatud jõud	990	— Les forces armées de l'U.R.S.S.	990
Sport.		Sport.	
— Eesti 1939. a. meistrivõistlused laskmises	992	— Le championnat de tir d'Estonie en 1939	992
Juriidilisi küsimusi	993	Questions juridiques	993
Male	994	Echecs	994
Reservohvitseride elu.		Vies des officiers de réserve.	
Uuemat kirjandust.		Publications récentes.	

Kaanepilt: Tangitõrjekahur positsioonil — lasu-momendil.

Vastutavtoimetaja kolonelleitnant **Johannes Reinola.**

Telefon nr. 477-20/40.

Tegevtoimetaja kapten **Martin Nurk.**

Telefon nr. 477-20/163.

Kodune tel. nr. 477-20/3-22.

Väljaandja: „SÕDUR“, Sakala nr. 33, Tallinn.

Talitus avat. iga päev kella

0800—1500 ja laupäeviti

0800—1300.

Telefon — Sõjaväe 163.

Tarvitamata ja tagasisaat-

miseks märkimata käsi-

kirju alal ei hoita.

„Sõdur“ ilmub kuni 4 korda kuus.

„SÕDURI“ TELLIMISE HIND:

Aastas — kr. 6.00.

Poolaastas — kr. 3.00.

Veerandaastas — kr. 1.50.

Üksiknumber — kr. 0.20.

KUULUTUSTE HINNAD:

Lehekülg — kr. 40.

Tekstis — kr. 60.

Tankide koostöö jala- ja suurtükiväega RKKA vaateil.

Kolonelleitnant K. Tammekand.

RKKA vaate kohaselt tangid peavad võimaldama kallaletungil vastase kaitsepositsiooni üheaegselt läbimurdmist kogu selle sügavuses.¹⁾

Selleks tangid jaotatakse kahte gruppi. Diviiside orgaanilised tangipataljonid moodustavad jalaväe toetusgrupi (PP), kuna väekoondistele juurdeantud tangid kas määratakse PP-gruppide kõvendamiseks või neist moodustatakse kaugtegevuse tangigrupid (DD). Tangid ründavad enamasti mitmes eeloni.

DD-tankide ülesandeks on sissemurdmine vastase asetuse sügavusse eesmärgiga hävitada tema varud, suurtükivägi, staabid ja pargid ning ära lõigata vastase taandumisteed, kuna PP-tangid samal ajal vahetult toetavad jalaväe kallaletungi.

Kui PP-tanke on kaks eeloni, siis pärast kaitsepositsiooni eesserva vallutamist võib esimene neist saada ülesandeks vallutada vastase kaitsepositsiooni lähemas sügavuses rk positsioonid. Jalaväe vahetu saatmine läheb sel juhtumil teisele tangieelonile.

Suurtükitle ettevalmistust enne kallaletungi algust nõutakse igal juhtumil. Ettevalmistuse vältus aga oleneb kasutada oleva suurtükiväe ja tankide arvust ning vastase kaitsepositsiooni kindlustiste iseloomust.

Kui suurtükiväge on nii palju, et 1 km rinde peale tuleb 30—35 suurtükki ja diviisi käsutuses on vähemalt 2 pataljoni tanke,

¹⁾ Vremennõi polevoi ustav RKKA 1936 § 9. Moskva, 1937.

siis kestab suurtükitle ettevalmistus 1,5 tundi, vähema arvu suurtükiväe või tankide olemasolul aga 3 ja rohkem tundi. Kohetamislahingu olukorras või ootamatuse saavutamiseks küllaldase arvu tankide olemasolul võib ka piirduda ainult 10—15-minutilise suurtükitle ettevalmistusega.

Suurtükitle ülesandeks on ettevalmistusperioodil maha suruda vastase patareid, avastatud tt-relvad, oletatavad tt-relvade rajoonid, VP ja KP rajoonid, üksikute kindlustatud punktide ja vastase nende klpesade rajoonid, mis takistavad jalaväe edasiliikumist ja asuvad kohtades, kuhu tangid ei liigu või ligi ei pääse.

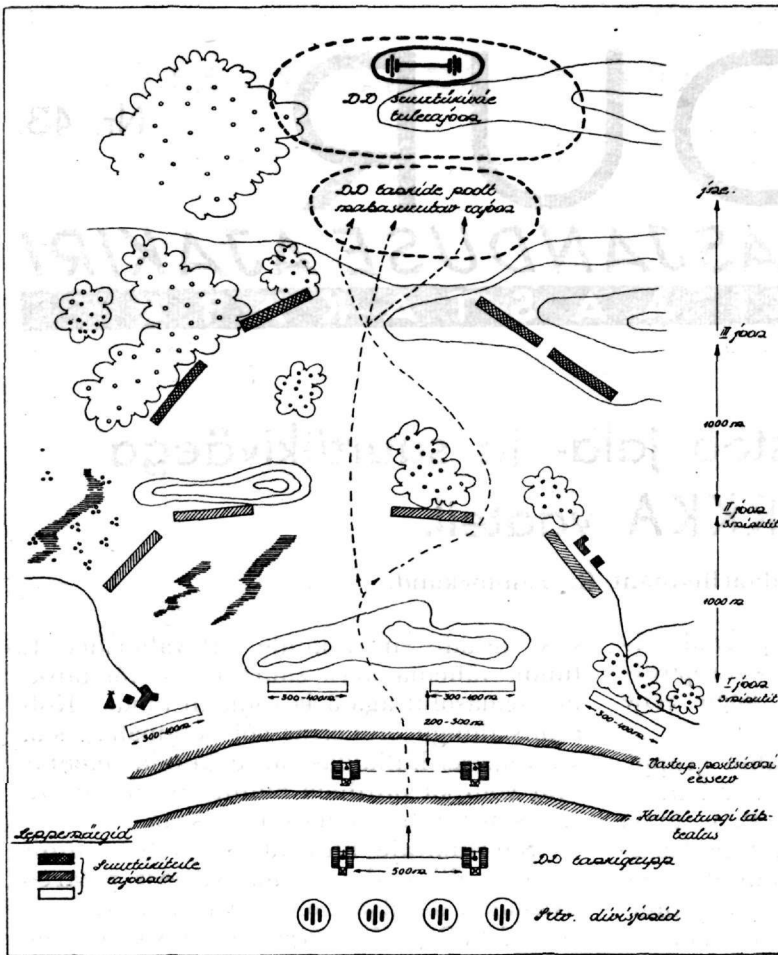
Kallaletungil suurtükivägi tagab tankidele teotsemise, maha surudes vastase suurtükitle ja tt-relvad.

Kallaletungil kaitsele asunud vastasele DD-tankide koostöö suurtükiväega toimub alljärgnevalt:

DD-tangipataljon liikumisel raamistatakse suurtükitlega rindelt ja tiibadelt. Laskemoonaks kasutatakse granaatide kõrval ka suitsumürske.

Suurtükitle raamistik moodustatakse kas järkjärgulisest tulekoondisist, liikuvast tuletökkest või mõlema mooduse kombinatsioonist.

Järkjärgulised tulekoondised seisnevad selles, et kindlaksmääratud joontel suurtükivägi teostab pindala tulistamise põhimõtetel teatavate rajoonide tulistamist (skeem nr. 1). Iga üksiku rajooni tulistamist teostab 1 suurtükiväedivisjon 300—400 m rindel mitte vähem kui kolme minuti vältel. Pärast seda, vastava valgustussignaali järel,

Skeem 1.

DD-tangigrupi koostöö järkjärguliste suurtükiväe koondistega.

mida dupleeritakse tangigrupi juhi tangist raadioteatega, viiakse tuli üle järgmisele märgile järgmisel joonel. Jooned asuvad üksteisest umbes 1 km kaugusel.

Tangid liiguvad suurtükiväe järel hüpetega joonelt-joonele. Signaal antakse suurtükiväe edasikandmiseks siis, kui tangid jõuavad tulejoonele 200–300 m kaugusele. 500 m rindel pealetungiv tangipataljon vajab järkjärguliste tulekoondiste moodustamiseks 4 divisjoni suurtükiväge, millest 2 katab rinnet ja kumbagi tiiba à 1 divisjon.

Järkjärgulisi tulekoondisi kasutatakse siis, kui maastikutingimused võimaldavad selgesti eristada tt-kaitsejoni või kui luurega on selgitatud tt-relvade asukohad.

Liikuva tuletõkke puhul moodustatakse tangigrupi rinde ees vahedeta tihe tuli. Laskmine toimub ühel sihikul, s. o. puudub pindala-tulistamine. Suurtükiväedivisjon

võib säärast tuld moodustada 300–400 m rindel. Üldine tuletõkke rinde pikkus peab olema 1,5 korda suurem tangigrupi lahingulise asetuse rindest. Seega 500 m rindel liikuv tangigrupp vajab rindel 750 m ja tiibadel 500 m tuletõket, milleks vajatakse 5 divisjoni suurtükiväge.

Normaalselt peetakse tuli igal joonel 2 minutit ja kantakse siis üle järgmisele joonele, analoogiliselt sellele, nagu see toimus järkjärgulise tulekoondiste meetodi juures. Joonte vahemaa on olnud tangigrupi liikumiskiirusest, tulekestusest joonel ja tule ülekandmiseks vajalisest ajast. Näiteks liigub tangigrupp 10 km/t, tulekestus joonel 2 minutit ja tule ülekandmiseks vajatakse 1 minut, siis joonte vahemaa peab olema vähemalt 500 m, sest suurtükiväge vajab tulistamiseks ja tule ülekandmiseks 3 minutit ja selle aja jooksul tangid läbivad 500 m.

Tangigrupi liikumiskiiruse suurenemisel, samuti ka tulekestuse suurenemisel tulejoonel, suureneb joonte vahemaa. Läheb see liiga suureks, näiteks üle ühe km,

siis moodustatakse kahekordne (s. o. vahepealsete joontega) tuletõke, mis aga nõuab ka suurtükiväe arvu kahekordistamist.

Kallaletungil kaitsele asunud vastasele PP-tangigrupi koostöö jala- ja suurtükiväega toimub alljärgnevalt:

Löögigrupi-rügemendi käsutusse määratud tangipataljon kasutatakse kallaletungil kahes ešelonis. Normaalselt esimeses ešelonis tungib kallale üks jalaväepataljon ühe tangikompani ja ühe suurtükiväedivisjoni toetusel. Pataljoni kallaletungiriba laius on 600 m. Pataljoni normaalne ülesanne on vastase vastupanupositsiooni ees serva vallutamine 1–1,5 km sügavuseni, misjuures suurtükiväe ülesandeks jääb vastase tt-relvade, ja tankide ülesandeks jalaväe tulepesade mahasurumine.

Löögigrupi teise ešeloni pataljoni käsutusse antakse à 1 kompani tanke. Teise ešeloni kallaletungil esimese ešeloni tangid

abistavad teist ešeloni. Sellega kallaletungi jätkamisel osade löögijõud järjest suureneb.

Jalavägi asub kallaletungi lähtealusel, näiteks 800 m kaugusel vastase vastupanupositsiooni eesrvest. Jalaväe lähedal asuvad lähtealusel tangid (skeem nr. 2). Pärast suurtükitle ettevalmistust jalavägi ja tangid alustavad liikumist säärase ajaarvestusega, et tangid asuvad vastase tulepesade mahasurumisele siis, kui jalavägi on jõudnud rünnaku lähtealusele. Samal ajal PP- (jalaväe toetuse) suurtükivägi, pataljoni suurtükid, mp-d ja rk-d suruvad maha vastase avastatud tt-relvad. Kui tangid on jõudnud umbes 300 m kaugusele suurtükitlele, siis viimane kantakse vaalluse järgi järgmisele märgile. Suurtükitle järel liiguvad tangid, tankide järel silmsides ja klp. mõjuvute kaugusel jalavägi.

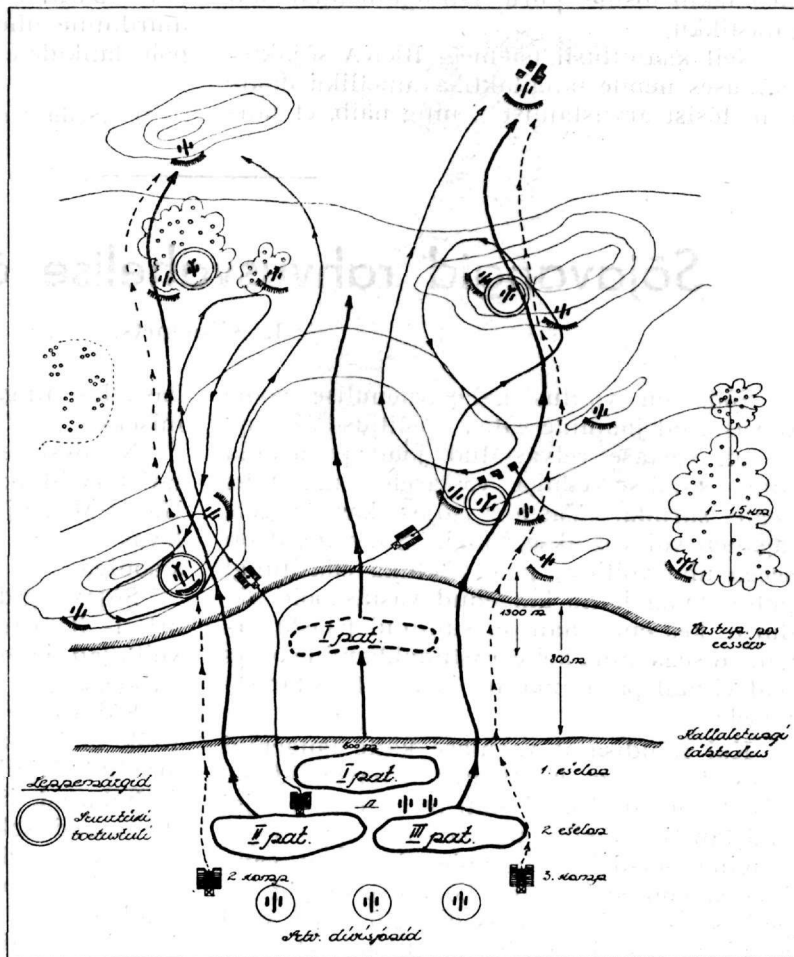
Rünnakuešelonidele antakse kindlad ülesanded ja märgid, milledeni välja jõuda. Liikumine toimub hüpetega märgilt-märgile. Pärast ülesande täitmist tangid koonduvad lõppkoonduspunkti korraldamiseks ja uute ülesannete saamiseks.

Sidevahendeiks DD-tangigrupi ja suurtükiväe vahel kasutatakse raadiot, sidelenukit, signaalarakette ja -lippusid.

Muuseas on sideks ette nähtud korpuseülema delegaadid rioside abinõudega ja grupi tegevust jälgib lennukilt üks staabi koosseisu kuuluv ohvitser.

PP-tangigrupi side jala- ja suurtükiväega korraldatakse raadio, signaalaraketite ja lippude kaasabil ning telefoniteel maapealseist VP-dest.

PP-tangigrupi koostöö korraldamine jala- ja suurtükiväega erilisi raskusi ei teki, sest tangi ja suurtükitle edasiliikumine kohandatakse jalaväe liikumisvõimele, seega nende kolme väelliigi koostöö toimub tihedas üksteise abistamises ja saavutatud edu kasutamises.

Skeem 2.

PP-tangigrupi koostöö jala- ja suurtükiväega.

Kaugeltki aga nii kerge pole DD-tangi-grupi ja suurtükiväe koostöö korraldamine, sest tangi suur liikumiskiirus nõuab ka suurtükitlelt suurt liikuvust. Suurtükitle ja tangigrupi liikumine määratakse ette kindlaks vastase kaitsepositsiooni läbimurdmiseks kogu tema sügavuses ja kuni 0,5-minutilise täpsusega. Seega lahing toimub üleskeeratud kellamehhanismi põhimõttel ja annab tagajärgi ainult seni, kuni ratsatiku vahele ei satu puru. Juhtub aga seda, siis on eeldusi tõsiste häirete tekkimiseks.

Suurtükitle järkjärguliste joonte ehk märkide kaugus üksteisest võimaldab tt-relvadel nende vahel karistamatult püsida. Suurtükitle vähene kestus märgil ei taga sääli asuva tt-relva 100% hävitamist. Seega tuleb oletada, et DD-tangigrupi saatev suurtükitle ei ole suuteline vajaliselt täitma temale pandavat ülesannet ja et tt-rel-

vast tekib tõsine puru lahingumehhanismi ratastikku.

Neil kaalutlusil näemegi RKKA sõjakirjanduses nende tangitaktika ametliku doktriini tõsist arvustamist²⁾, ning näib, et tan-

kide kaasabil vastase kaitsepositsiooni läbimurdmine üheaegselt kogu selle sügavuses pole tankidele jõukohane ülesanne.

²⁾ „Sõdur“ nr. 40 — 1938, lk. 997.

Sõjavangid rahvusvahelise õiguse järgi.

J. Niinemets.

Sõda on võitlus kahe vaenulise poole relvastatud jõudude vahel. Võitluse ülesanne on vastase relvastatud jõud purustada ning sõjalise eduga vastasele oma tahe peale suruda. Vastane sõjas kas langeb, laganeb või võetakse vangi. Sõjavangid on seega ühe võitleva pole võiduka edasitungi puhul tema kätte langenud vastaspoole sõdurid, kes end enam ei suutnud päästa taganemisega ning kelle vastuhakkamine oleks nad viinud paratamatule ja kasutule langesemisele.

Kui nüüdisajal vaenlase kätte langenud sõdurid leiavad kohtlemist sõjavangidena, siis ei koheldud neid alati nii. Vanemal ajal nad tapeti või viidi pärast sõja lõppu sõjasaagina orjadeks. Palybius leiab, et vana Rooma kombe kohaselt kõik sõjavangid tapeti, sellal kui kreeklased tegid need vaid orjadeks.¹⁾ Orjastamine oli tapmisest veidi inimlikum, aga küllaltki metsik. Keskaeg on rikas juhtumeist, mil mõni väejuht laskis kõik tema kätte vangi langenud vastaspoole sõdurid tappa, ja tihti tapeti vaenlase maale sisse tungides isegi tsiviilelanikke.

Kolmas Laterani kiriku konsiilium 1179. aastal püüdis kiriku mõjul olukorda parandada, et vähemalt vangi langenud kristlasi tapmisest päästa. Sõjavangide seisund ning seega ka neile teatava õigusliku kaitse andmine sai suurema arengu Prantsuse revolutsioonist, millal hakkasid kristalliseeruma kombeõiguslikud instituudid, saades hilisema konventsiooni aluseiks. Haagi 1899. a. ja 1907. a. Maasõja korraldusse kodifitseeriti hulk kombeõiguslikke institute, mis puudutasid sõjavange ja nendesse suhtumist.

Maailmasõda, miljonite sõjavangidega, tõstis üles uued küsimused sõjavangide rōivastamise ja toitlustamise kohta. Sõjavangid moodustasid hiiglasuure tööjõu-tagavara, mida vaenlane võis tagalas tarvitada, va-

bastades hulga mehi sõjajõudude tugevdamiseks.

Nendest seisukohtadest juhituna tunnistati tarvilikuks rida muudatusi ja täiendusi Haagi Maasõja korralduses sõjavange käsitlevas osas ja teostatigi see 1929. a. konventsiooniga.

Sõjavangid on kõik Maasõja korralduses art. 1—3 loendatud vaenlase kätte sattunud võitlejad ja mittevõitlejad, kui ka sõjaväega kaasasolevad isikud (art. 13).

Sõjavange peab koheldama inimlikult. Kõik neile kuuluvad isiklikud asjad, välja arvatud sõjalise tähtsusega paberid, relvad ja hobused, jäävad ka sõjavangis olles nende omanduseks (art. 4). Sõjavangid loetakse alluvaks neid vangistanud riigi valitsusele, aga mitte neid vangistanud isikuile või väeosadele. Sellega välditakse vangide metsikut kohtlemist, mis mõningail juhtumel võiks toimuda kasvõi kättemaksu tõttu.

Sõjavangid interneeritakse kas linnadesse, kindlusesse või laagrisse, kust nad ei tohi loata lahkuda. Neid ei või hoida vangis vangimajades, välja arvatud siis, kui seda põhjustavad nende poolt sooritatud vastuhakud ja kuritööd. Vanglasse ei tohi neid heita aga ilma kohtu- või distsiplinaarkaristusliku otsuseta. Kohtulikult alluvad sõjavangid asuriigi sõjaseadusile.

Riik võib kasutada vange, v. a. ohvitserid, tööks vastavalt nende oskusele ja auastmele. Töö ei tohi olla ülejõukäiv ega seisneda sõjaliste operatsioonide ettevalmistamises nende kodumaa vastu. Sõjavangid võivad töötada nii avalikel kui ka erateenistusladel või omal riisikol. Riigi tööd arvatakse sama palgatariifi alla, mida saab oma sõdur samal kohal teenides; kui sel tööalal ei ole vastavat tariifi, arvatakse tasu vastavalt tööle. Kui vangid töötavad teistel avalikel teenistusladel või erateenistuses, tuleb nende töölepingud sõjaväeasutiste poolt kinnitada. Töötasuga parandatakse vangide seisukorda ja ülejääk makstakse neile välja

¹⁾ H. Taylor. International Public Law § 519.

Kolonelleitnant

Vassili Külaots

. 50-aastane.

1. novembril s. a. saab kolonelleitnant Vassili Külaots Sõjavägede Õppeasutistest 50-aastaseks.

Juubilar on sündinud Pärssamaa vallas Saaremaal. Lõpetanud Kuressaare linnakooli, Vilno junkrukooli ja Eesti Kõrgema Sõjakooli. Maailmasõjas sai sakslaste ja austerlaste vastu võideldes haavata ja põrutada.

Eesti sõjaväes teenib 1920. aastast, kusjuures ta on tegutsenud mitmesugustel ametikohtadel nii rivi-, staabiteenistuse kui ka õppealadel.

Ülendatud ohvitseriks n-leitnandi auastmes augustis 1910, kolonelleitnandiks kõrgendatud veebruaris 1930.

Evib Kotkaristi III klassi teenetemärki ja endise Vene Vladimiri ordu 4. järgu, Anna ordu 2., 3. ja 4. järgu ning Stanislaoose ordu 2. ja 3. järgu aumärke.

Kolonelleitnant Külaots kuulub nende meie ohvitseride hulka, kes oskavad harilikust suuremal arvul võõrkeeli. Oma töökuse, ausameelsuse ja õiglase ning sõbraliku käitumisega on ta võitnud ülemuste ning allu-

Kolonelleitnant V. Külaots.

vate lugupidamise ja kaasvõitlejate poolehoidu.

„Sõduri“ toimetust võib eriti heameelega märkida, et kolonelleitnant Külaots, kui omaegne „Sõduri“ vastutavtoimetaja (detsembrist 1932 kuni maikuuni 1934), on säilitanud „Sõduriga“ kõige tihedamad sidemed pidevalt ka hiljem, kuuludes „Sõduri“ produktiivsemate kaastööliste hulka.

Kõigi kaasvõitlejate nimel „Sõdur“ soovib juubilarile 50. hällipäeva puhul palju õnnelikke aastaid edaspidises elus ja parimat kordaminekut kõigis üritusis.

sõjavangist vabanemisel, arvates maha ülalpidamiskulud (art. 6).

Kui sõdivate riikide vahel ei ole sõjavangide ülalpidamise kohta erilepingut, siis varustatakse nad toidu, korteri ja rõivastega neid vangistanud maa sõduritega ühel määral (art. 7). Lisaks sellele 1929. a. täiendus nõuab, et nais-sõjavange peab koheldama vastavalt nende soolisele erinevusele. Selliselise nõude seadis üles juba professor Lieber, kelle koodeksist tõenäoliselt lisand on võetudki.²⁾

Sõjavangid alluvad asuriigi sõjaaegsele armee-seadustele, mitte aga rahu ajal maksusel olnud seadustele.

Kui põgenenud sõjavang vangistatakse enne lahkumist selle riigi territooriumilt, kus ta vangis oli, siis karistatakse teda distsiplinaarselt (art. 8). Kui on karta, et sõjavang võib uuesti kasutada võimalust põgenemiseks,

siis võib selle takistamiseks piirata tema liikumist.

Vangid, kes pärast õnnestunud põgenemist uuesti vangistatakse, on vabad igasugusest karistusest eelmise põgenemise eest (art. 8).

Iga sõjavang on kohustatud nõudmisel teatama oma nime ja auastme; keeldumise korral kaotab ta õiguse koheldud saada vastavalt oma auastmele (art. 9).

Sõjavange võib vabaks lasta ausõna vastu; missugune vabastamine vajab vangi kodumaa valitsuse nõusolekut. Sellane vabastamine on seotud vangi isikliku auga ning kohustusega mõlema maa suhtes käituda oma ausõna kohaselt. Oma maa ei tohi vastu võtta ega või ka nõuda ausõna vastu

²⁾ Ch. ch. Hyde. International Law ja Prof. Liebers Code § 76.

vabastatult mingit sõjalist teenet ega kohustust (art. 10).

Ausõna vastu vabastamise tõotus on kirjalik, millele vabastatav alla kirjutab. Vabakssaanud vang võib elutseda teda vangistanud riigis, oma koduriigis või kolmandas, neutraalses riigis. Ausõna vastu vabastatakse suurema intelligentsiga ja kõrgemate moraalsete omadustega isikuid — peamiselt ohvitseride.

Eriti palju vabastasid sakslased prantsuse ohvitseride ausõna vastu 1870. a. sõjas. Pärast aga sakslased kaebasid, et prantsuse valitsus oli nende usaldust kuritarvitanud ja vabastatud ohvitserid sunduslikult uuesti armeesse mobiliseerinud.³⁾

Sõjavangi ei saa sundida ausõna vastu vabanema ja niisamuti ei ole vangishoidja riik kohustatud sõjavangi ausõna vastu vabastama (art. 11).

Sõjavangidega tuleb riigile hulk kulusid juurde. Seega oleks riigimajanduse seisukohalt väga tervitatav sõjavangide ausõna vastu vabastamine, mis võimaldab suurt kulude säästu. Sõjavangid, kes ausõna vastu vabastatakse, on enamuses ohvitserid, keda ei saa tarvitada ka töödeks.

Kui ausõna vastu vabastatud sõjavang vangistatakse uuesti sõjalises tegevuses selle maa vastu, kes teda ausõna vastu vabastas, või selle maa liitlase vastu, siis kaotab ta õiguse saada koheldud sõjavangina ning ta antakse kohtu alla (art. 12).

1929. a. konventsioonis ei nimetata enam ausõna vastu vabastamist, mispärast see instituut on oma maksvuse suhtes vaieldav. Ka Maailmasõja praktikas ei olnud ausõna vastu vabastamise juhtumeid.

Isikud, kes järgnevad armeele, ilma et nad otseselt sellesse kuuluksid, nagu ajalehtede korrespondendid ja reporterid, moonamuretsejad (settlers) ja kaubapakkujad (contractors), evivad vaenlase kätte sattudes õigust saada koheldud sõjavangidena, kui nad evivad väeosa ülema poolt, kellele nad järgnesid, tõendi oma isiku kohta (art. 13).

Igasse sõdivasse riiki asutatakse sõja ajaks nn. informatsioonbürood. Tarviduse korral võidakse neid büroosid asutada ka kolmandaisse neutraalsesse riigesse. Nende büroode kompetentsi kuulub teadete andmine sõjavangide, haavatute, haigete ja surnute kohta. Peale selle kogub büroo oma valdusesse kõik surnute juurest leitud esemed ning säilitab need kuni sõja lõpuni. Büroo kogub andmeid vangistatute, haava-

tute ja haigete, ausõna vastu vabastatute, niisamuti surnute ja nende juurest leitud esemete kohta.

Leitud ja hoiulolevad surnute isiklikud asjad ja kirjad toimetatakse omastele nende leidmisel (art. 14).

Büroode ülesandeks on ka omastele nende järelepärimiste peale vastamine ja vastaspoolle kõigist tema sõdurite suhtes registreeritud juhtumeist teatamine.

1929. a. konventsioonis on nende büroode tegevus enam üksikaasjalisemalt ette nähtud. Maailmasõja ajal need bürood töötasid väga hästi ning teadete andmine vastaspoolte vahel toimus kolmandate, neutraalsete riikide vahendusel.

Peale informatsioonbüroode asutatakse veel komisjone sõjavangide eest hoolitsemiseks ja nende abistamiseks. Need komisjonid võivad tekkida selle maa kodanike eestvõttel, kus sõjavangid asuvad, või võõra, neutraalse riigi kodanike, või oma kodumaa isikute tegevusel.

Komisjonid alluvad asuriigi seadustele ning peavad täitma oma tegevuses selle maa valitsuse ettekirjutusi.

Komisjone võib asutada ka kodumaale saadetavate või kodumaale tulevate vangide abistamiseks. Komisjoni asutavliikmeilt võetakse kirjalik kohustus, et nad kohustuvad alluma asuriigi seadustele ning suhtuma oma tegevuses asuriigile heatahtlikult (art. 15).

Komisjonid hoolitsevad jõudumööda vangide toitlustamise ja rõivastamise eest ning saadavad pühade puhuks kingituspakikesi.

Ka võib neile komisjonidele alluda vahendus — omastelt saadetud pakikeste ja saadetiste kättetoimetamine.

Informatsioonbürood on vabastatud postikuludest. Kirjad, postkaardid ja rahasaadetised, mis määratud sõjavangidele, või mis saadetud sõjavangide poolt, on vabad postimaksudest nii saatja kui saaja kui ka kolmandais riiges, millest neid läbi veeti.

Kõik annetused ja kingitused, mis määratud sõjavangidele, on vabad igasuguseist maksudest, samuti ka veorahadest riikide veoriistadel (art. 16).

Sõjavangidele on vaba nende usuline harrastus ja neile on kindlustatud vaba osavõtt oma usukombe jumalateenistustist, kusjuures nad on kohustatud sõjaväe ja poliitsei eeskirju silmas pidama üldise korra huvides (art. 18).

Sõjavangid saavad oma tahet juriidiliste toimingute tegemiseks avaldada samadel

³⁾ H. Taylor. International Public Law § 529.

tingimustel ja korras, nagu see toimub asuriigi sõdurite tahte avaldamisel. Sõjavangid maetakse nagu asuriigi sõduridki, kusjuures peetakse silmas maetava vangi aukraadi ja seisust (art. 19).

Rahu sõlmimisel sõjavangid vabastatakse nii kiiresti kui võimalik (art. 20).

Üldiselt lõpeb sõjavangistus: a) vabastamisega oma vägede poolt, b) põgenemisega oma vägede juurde või üle piiri neutraalsesse riiki, c) vabastamisega ausõna vastu, d) vangide vahetusega, e) sõjavangi surmaga ja f) rahulepingu põhjal vabastamisega.⁴⁾

Kõige sagedamaks sõjavangistuse lõppemiseks on vabastamine sõja lõppemisega, millega kaob ka sõjavangistuse otstarve.⁵⁾ Sõjavangid lastakse sõja lõppemisel esime-

sel võimalusel kodumaale. Vabaks ei lasta neid, kes sõjavangis olemisel raske kuritöö eest kohtuotsusega vangi on mõistetud või eluurimise all seisavad.

Maaõnne sõja praktikas ei andnud Maaõnne sõjakorraldus vangide suhtes neid tulemusi kui loodeti. Tihti koheldi sõjavange metsikult ja julmalt ja tuli ette juhtumeid, kus neid maha lasti. Ka kasutati vangide tööd vastu Maaõnne sõjakorralduse keeldu kindlustiste ja sõjalise tähtsusega ehitiste püstitamiseks.⁶⁾

⁴⁾ Kunz. Kriegsrecht und Neutralitätsrecht § 72.

⁵⁾ Sõjavangistuse otstarve on isoleerida vaenlase jõude, mille võrra vaenlane nõrgeneb.

⁶⁾ Ch. G. Ferwick. International Law.

Nüüdisaja tangitõrjerelv.

Leitnant U. Parrest.

Otsustavaks ja edukaks võitluseks vastase soomusvägedega on tarvis sääraseid võitlusvahendeid, mis oma hävitava toimega viivad soomusmasinad rivist välja ja muudavad nad seega kas ajutiselt või jäävalt võitlusvõimetuks. Looduslikud ja kunstlikud tõkked ei suuda soomusmasinaid hävitada, vaid ainult nende tegevust teatavalt rajoones takistada ning soomusmasinaid, mis ei suuda tõkestatud rajoonest läbi tungida, võidakse tõkete kõrvaldamist ootamata tegevusse paisata teisel.

Nüüdisaja tangitõrjerelvadele püstitatakse nõudeid on võrdlemisi põhjalikult valgustanud soome koltn. T. Raatikainen, mjr. E. Ahlfors ja kpt. M. Terä oma ühises uurimistöös „Tangitõrje tulega“.¹⁾ Käesolevas kirjutises on kasutatud nimetatud tööd nii võrra, kui võrra see puudutab tähtsamaid teoreetilisi põhimõtteid. Teise tähtsama allikana on kasutatud kindralleitnant A. Muther'i teost.²⁾

Tõhusa tt-relva tähtsamaks eelduseks on soomuse läbistamise võime.

Muidugi ei saa jalaväe tt-relvalt nõuda kõikide tankide, vaid üksnes kõige sagedamini esinevate tüüpide soomuse läbistamist. 80% lahinguväljal esinevaid soomusmasinaid ei evi soomust paksusega üle 30 mm, mis on selleks normaalseks soomuse paksuseks, mille läbistamist nõutakse tt-relvalt. Soomuse läbistamise võime on olenev ka tt-relva mõjuvust laskekaugusest. Et taba-

mise lõenäolisus ja laskmise mõjuvus vähenevad kauguse suurenemisega ja enne aegne tule avamine paljastab tt-relva asukoha vastase suurtükiväele, seepärast ei nõuta praktiliselt tt-kahurilt soomuse läbistamist kaugemal kui 1000 m.

Kuid tt-relva mõjuv laskekaugus peab kindlasti ulatuma üle 500 m, et olla tulevõitluses soomusmasinast otsustavas ülekaalus vähemalt 100—200 m ulatuses. Kuid otsustav element tangitõrjel pole siiski absoluutne soomuse läbistamise võime maksimaalsel laskekaugusel, kus tabamine on väga problemaatiline, vaid ikkagi normaalsel vahemaal, s. o. kaugustel 500 m ümber.

Soomuse läbistamise võime on vaadeldav tt-relva positiivse omandusena, relva raskus (kaal) aga negatiivseks. Läbilöögi võime tõstmisega kasvavad paratamatult materjalosa negatiivsed omadused, nimelt relva mõõted ja kaal, mis vähendavad moondamise ning varjamise võimalusi ja liikuvust.

Koltn. T. Raatikainen oma kaasuuriatega on soomuse läbistamise võime arvutamisel de Marre'i valemi põhjal jõudnud järeldusele, et tt-relva kaliibril tuleb võima-

¹⁾ Hyökkäusvaunutorjunta tulella. „Tiede ja Ase“ nr. 4.

²⁾ Generalleutnant A. Muther. Das Gerät der leichten Artillerie vor, in und nach dem Weltkrieg. II Teil. Berlin, 1932.

lust mööda piirata. Et siiski saavutada küllaldast läbilöögivõimet, peab relv saavutama võimalikult suure alguskiiruse ja vastavalt kaliibrile evima suhteliselt rasket mürsku. Alguskiiruse suurendamise võimalused on siiski piiratud. Praegune metallurgia seisukord ei võimalda anda tangitörjekahurile alguskiirust üle 1000 m/sek. Alguskiiruse ja seega ka pihtamiskiiruse suurendamisele paneb piiri gaaside kõrge surve, mis praktikas toob kaasa palju raskusi nii relva kui ka laskemoona suhtes.

Veel enam kui alguskiiruse suurendamine on piiratud kuuli kaalu suhteline suurendamine. Võrdsete pihtamiskiiruste juures suurema kaliibriga mürsk, evides suuremat kaalu, läbib paksema soomuse. Seejuures suurem mürsk säilitab kauem oma kiirust ja evib tugevamat lõhkevõimet. Kuid mürsu suurendamine tähendab kaliibri suurendamist, millega ühtlasi suureneb lennukestus ja muutub kumeramaks lennjoon. Selle vältimiseks tuleks paratamatult tõsta alguskiirust, mis aga suurendab relva kaalu, s. o. relva negatiivseid omadusi.

Seevastu väiksema kaliibriga mürsk läbib ühe ja sama soomuse väiksema elavjõuga (elavjõud $= \frac{mv^2}{2}$; m — mürsu mass, v — mürsu pihtamiskiirus) kui suurema kaliibriga mürsk, sest läbistatav pind on väiksema kaliibri juures väiksem.

Võrdsete elavjõudude juures on väiksemal kaliibril eeldusi paksema soomuse läbistamiseks kui suuremal kaliibril, sest kaliibri vähenedes läbistatav pind väheneb proportsionaalselt kaliibri ruudule. Läbistatava soomuse paksus muutub seejuures ligikaudu vastuproportsionaalselt kaliibrile. Peame ka silmas pidama, et väiksemate kaliibrite hüveks on mürsu suur lennukiirus. Suure lennukiiruse juures väheneb aga märgi ümberpaiknemine mürsu lennukestuse vältel, mis tõstab tabamise tõenäolisust.

Koltn. T. Raatikainen ühes oma kaastöölistega jõuab lõppjäreldeusele, et väike küllaldane kaliiber (37—40 mm) nõuab väiksemat elavjõudu ja pakub seejuures kergema ning väiksema, kuid küllalt võimelise tt-relva. Kaliibri suurendamisega on aga paratamatu relva negatiivsete omaduste kasv.

Olgugi et need teoreetilised kaalutlused väga meelitatavalt mõjutavad kaliibri vähendamist, on praktikas kaliibri vähendamisel siiski oma kindel piir. Sest mida väiksem on kaliiber, seda suuremat alguskiirust on tarvis mürsule anda küllaldase elavjõu saavutamiseks. Nagu eespool mainisime, on aga alguskiiruse tõstmine praktiliselt piira-

tud. Tt-relvade juures ei ole ka küllalt ainult soomuse läbistamisest, vaid mürsk peab pärast soomuse läbistamist lõhkema soomusmasina sees, et gaaside lõhketoimega või kildude tegevusega meeskond rivist välja lüüa ja soomusmasina juhtimiseks vajalike mehhanisme purustada. Seepärast on tangitörjeks kõlblikud eeskätt kaliibrid alates 20 mm, missuguse suurusega mürsud võivad juba sisaldada lõhkelaengut ja evida süütajat.

Tt-relva kaliibri valikut ei saa siiski otsustada üksnes puht-teoreetiliste kaalutluste abil. Tuleb silmas pidada ka praktilisi nõudeid, mis omakorda sõltuvad otseselt võitluse tingimustest lahinguväljal.

Viimaseist väärrib erilist rõhutamist töökspidamine, et tangitörjet ei saa rajada joonelisele, ilma sügavuseta tuleloorile. Seda on tõendatud uurimuste, katsetuste ja sõjaliste kogemustega. Tulevõitlust tankidega tuleb rajada sügavusse.

Ka osava moondamise juures ei ole teostatav tt-kahuri nihutamine lähemale kui 300—500 m esijoonest. Teiselt poolt on selge, et võitlejate moraali kõvendamiseks on soovitatav paigutada mingisugune törjerelv otse vastupanupositsiooni eesserva lähedusse. Tt-kahurilt nõutav suur soomuse läbistamise võime on piiranud tema kaalu ja kogu vähendamist. Seepärast ei ole ta praktiliselt kasutatav jalaväe esijoonel. Niisuguse lahendusega jääks aga osa jalaväekususi tt-relvadeta. Jalaväe moraali säästmiseks ja otseseks kaitseks vastase soomusmasinate vastu on tarvis tt-relva, mis võitleks nimetatud esiosade juures. Selle probleemi lahendamiseks teostatud katsed igasuguste suurekaliibriliste kuulipildujatega ja harilike püssidega, mis varustatud soomustlähistava laskemoonaga, ei ole andnud rahuldavaid tulemusi ning kõige paremaks on osutunud 20-mm tt-püss, mille soomuse-

20-mm tt-püss.

Kapten Aado Tamula 50-aastane.

28. oktoobril s. a. sai kapten Aado Tamula 7. Jalaväerügemendist 50-aastaseks.

Juubilar on sündinud Haanjas Võrumaal. Üldhariduse omandas Võru linnakoolis. Ettevalmistuse täiendusohvitseriks sai Kiievis lipnikekoolis 1917. Kutseohvitseriks kinnitati 1923 Tondi Alaliväeohvitseride kursust lõpetades.

Vabadussõjast võttis osa nooremohvitserina 3. Jalaväepolgu koosseisus. Rahu ajal on teeninud peamiselt 7. Jalaväerügemendis mitmesugustel ametikohtadel rivi- ja majandusalal.

Kõrgendatud kapteniks veebruaris 1934.

Juubilar on tuntud kui hoolas ja vilunud töömees omal alal. Soovime talle 50. hällipäeva puhul tugevat tervist, palju õnne ja head edu.

Kapten A. Tamula.

lâbistavus on küll tunduvalt nõrgem tt-kahurist, kuid lähedasil kâugusil siiski võib leida kasutamist.

Tt-püssi soomuselâbistavust oleks võimalik tõsta alguskiiruse suurendamisega, kuid takistuseks on alguskiiruse tõstmisega seoses olev relva tagasipõrkejõu suurenemine, mis mõjustab relva stabiilsust ja põrutab laskuri õlga. Kõik pingutused tt-püssi tehnilisel arendamisel peavadki olema suunatud selle tagasipõrkejõu paralüüsimiseks. Seejuures relva kaal ei tohi enam suurenedagi, mis takistaks tema kasutamist esijoonel.

Tangitõrje alal tuleb arvestada, et enamik ülesandeid esineb võitluses kergete ja keskmiste tankide vastu. Seega põhirelvaks peab kujunema see relv, mis on võimaline lâbistama nende tankide soomuse võitluse normaalsel vahemaal. Vajaduste ja võimaluste kohaselt võivad põhirelva kõrval eksisteerida ka teised — suuremate või väiksemate võimete relvad, mis hõlbustavad tangitõrje eeloneerimist.

Vaadeldes nüüdisaja tt-relvi iseloomustavaid andmeid paistab silma, et moodse tt-kahuri kaliiber on 37—47 mm, või õigemini kas 37 mm või 47 mm. Vaated tangitõrje põhirelva kaliibri suhtes on praegu lahku minevad. Mõningad autoriteedid, nagu kindral Eimannsberger, pooldavad 47-mm tt-kahurit. Tänapäeval on aga rida tähtsaimaid riike, nagu Inglismaa, Saksamaa,

Rootsi ja Soome, varustatud 37-mm tt-kahuriga.

Kâesoleval ajal kõige arenenumaks võib pidada tangitõrjet Saksamaal, kus selle küsimuse lahendamisele oldi sunnitud pöörama tähelepanu juba Maailmasõjas. Kõigi teiste maade kogemusi selle küsimuse alal tuleb pidada väiksemaiks, kas nende erineva doktriini või relvastumise piiratud võimaluste tõttu. Kuigi Saksamaal on katsetatud ka 47-mm kaliibrit, ei paista siiski sääl veel olevat kavatsust üle minna 37 mm pealt 47 mm-le.

Üldiselt on otsingud ja püüded suunatud sellele, et tt-relva probleemi lahendada ratsionaalselt võimalikult väiksema kaliibriga, sest kaliibri suurendamine toob endaga kaasa relva ja laskemoona kogu, kaalu ja hinna suurenemise, relva manööverdamise ja moondamise raskused. Hinna suurenemisega aga loomulikult kaasleb ka üldine relvade arvu vähenemine.

Katselaskmised tõendavad, et praeguste kergete ja keskmiste tankide vastu suudavad 37-mm tt-kahurid täita oma ülesandeid küllalt tõhusalt.

Mõni aasta tagasi kaldus üldine poolehoid 47-mm tt-kahuritele, sest nende soomuselâbistavus oli märksa suurem kui 37-mm tt-kahuritel. Suurema kaliibri juures saavutati vajalik pihtamishoog raskema mürsuga, seetõttu ei olnud tarvis nii suurt alguskiirust kui väiksemate kaliibrите juures.

Relvatehnika areng võimaldas aga kasutada kahurite juures järjest suuremaid alguskiirusi. Praegu leidub tt-kahureid, mille alguskiirus on 800—900 m/sek. See alguskiirus võimaldab saavutada 37-mm kahuritel vastava mürsuga sama soomuseläbistavust, mis varem oli võimalik ainult 47-mm tt-kahuritega. Soomuseläbistavuse tõstmine on siin veel võimalik mürsu kaalu suurendamisega, kuna alguskiirus on jõudnud praktiliselt maksimaalsele piirile.

Peale kaliibri on tt-relva juures veel rida teisi tähtsaid küsimusi, mis paratamatult järgnevad neist tingimustest, milles tt-relv peab teotsema.

Tt-relvad peavad andma ballistiliselt maksimaalselt täpseid laske ja seejuures tehniliselt väga kiiresti, et kasuliku aja kestel tabada võimalikult suuremat arvu soomusmasinaid. Sel alal on esitatud arvamusi automaattule kasuks. Muidugi on väga meelitatav kõrvutada üksiklaskude arvu automaattule laskude arvuga, kuid siinjuures kerkivad kaalutlusiks mitmed küsimused. Esimestena neist esineb nõue, et iga tt-relva lask peab olema täpne, sest soomusosade kallaletung areneb kiiresti, umbes 4—5 minuti vältel. Võib nentida aga peagu aksioomina, et automaattuli ei ole lahingus soomusmasinate kui üksikult esinevate märkide vastu kunagi täpne.

Pole ka mingisugust mõtet anda tangi pihta rohkem laske kui on vaja ühe tabamuse saavutamiseks. Üks tabamus suudab läbistada tangi soomuse (juhtumil, kui mürsk ei rikošeteeri) ja sees lõhkedes meeskonna rivist välja lüüa ning vigastada masina mehhanisme. Soomusmasina vastu võitlemise probleem ei seisne mitte masina absoluutses purustamises, vaid tema muutmises võitlusvõimetuks. Mida rohkem laske ebaproduktiivselt kulutatakse, seda teravamalt kerkib esile laskemoona küsimus. Tt-relvade laskemoona täiendamise küsimus on aga raskemaid.

Kui laskekiiruse saavutamiseks varustada tt-relv automaatlukuga, siis suureneb paratamatult relva kaal, samuti tema mõõded, langeb tule täpsus ja suureneb laskemoona kulu. Seetõttu tt-kahur ei saa olla automaatrely. Küllaldaseks laskekiiruseks on aga tarvilik poolautomaatlukk ja abinõud iga lasu täpseks sihtimiseks.

Tagasihoidlikult võib arvestada, et soomusvägede kallaletungil tuleb igal tt-relval võidelda vähemalt 4—6 tangiga. Praktiline võitluskestus sõltub seejuures asjaolust, kui võrra lähedale on suutnud vastane nihutada oma tangikallaletungi lähtealuse. Vae-

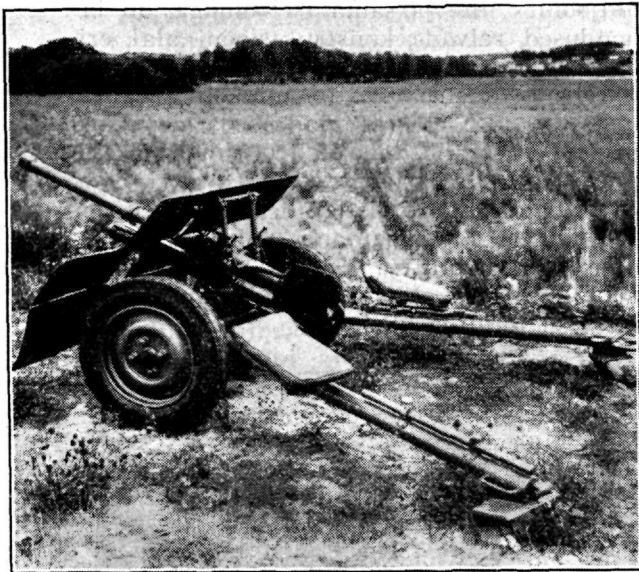
valt, et see kunagi võib olla lähemal kui 400 m ja sedagi vaid eritingimustes. Saksa vastav eeskiri nõuab tt-kahurilt tuleavamist reeglina alates 800 m. Sellel distantsil tt-relva praktiliseks võitluskestuseks tuleb lugeda 4 min. Tt-relva laskudest üldiselt loetakse 25% tabamusteks. Seega tt-relv peab andma 4 min. kestel vähemalt 24 hästi sihitud lasku, halvemal juhtumil aga sama arvu laske 2 min. kestel.

Nüüdisaja tt-kahurite laskekiirus minutis on 10—12 hästi sihitud lasku lahingutingimustes. Avades tule 800 m pealt, võib tt-kahur seega teoreetiliste arvutuste kohaselt rivist välja lüüa 10 vastase soomusmasinat.

Konstruksioonilt tt-relv peab olema võimalikult väike ja kerge, sest teda vajatakse jalaväe esijoonel ja selle otseses läheduses. Ta peab suutma järgneda jalaväele igas olukorras ja igal maastikul. Olukord ja tegevuse iseloom nõuavad tt-relvalt tihti tegepositsioonide vahetamist. Tt-relvade suure liikuvusega ja painduva manööverdamisega on võimalik kompenseerida nende vähesust. Seejuures on põhimõtteks, et tt-kahuri manööverdamiskiirus lahinguväljal ei tohi olla väiksem tankide kiirusest. Väljaspool lahinguvälja on sageli suur vajadus tt-relvi kiiresti ja viivitamatult ümber paigutada suundadele, kus ilmneb tankide pealetung. Seepärast tt-kahur peab olema kiire liikumisvõimega ja seejuures võimaldama seda teostada mootori, hobuse ja inimjõul vastavalt vajadusile.

Rännakukorrast lahingukorda üleminek peab teostuma minimaalse aja vältel. Tt-kahuri üleminek rännakukorrast lahingukorda kuni tule avamiseni ei tohi nõuda üle 30 sek. Seda on võimalik saavutada vaid äärmiselt otstarbeka konstruktsiooniga relvaga, nii et viimane oleks lihtselt käsitsetav ja tegevuses vastupidav ning lakka-matu.

Tangitõrjerelvale esitatavad nõuded on niivõrra suured, et neid võib edukalt täita vaid spetsiaalrelv, mille omadused on viimase võimaluseni välja arendatud ainult ühes kindlas suunas. Kui relvalt nõutakse veel midagi muud, näiteks, et ta peab suutma täita ühtlasi jalaväe- või lennukitõrjesuurtüki ülesandeid, siis vähemalt praegusel arengutasemel sellane relv lakkab olemast tõhus tt-relv. See väide on kehtiv nii tehniliselt kui ka taktikaliselt. Tehniliselt seepärast, et relva spetsiaalomadustele veel muid kõrvalomadusi lisandades suurenevad selle kaal ja mõõded, mis ühtlasi kahjustavad relva liikuvuse ja varjuvuse

Rootsi 37-mm Boforsi tt-kahur.

Samuti on Boforsi 37-mm tt-kahur täiesti moodne relv, mis vastab spetsiaalrelva tingimusele. Tema puudeks on kastlafett, mis evib küll rataste alla paigutatava ringplatvormi abil horisontaallaskevälja 360°, kuid kahuri sihtimine on selle abil siiski tülikam kui harulafeti abil. Boforsi 37-mm kahuri vastupidavust ja sobivust mootorveoks pole ka seni küllaldaselt katsetatud.

Põhirelva kaliibrist suuremaist tt-kahureist väärivad parimate tüüpidega märkimist Rheinmetall-Borsigi 47-mm (L/34) ja Böhleri 47-mm tt-kahurid.

47-mm Rheinmetall-Borsigi tt-kahur evib samakaliibriliste tt-relvade hulgas kõige raskemat soomusmürsku (1,6 kg) ja küllaldast alguskiirust (628 m/sek.). Tema lahingukaal on aga võrdlemisi suur (507 kg). Esialgsed katsed selle kahuriga oleval lõppenud pettumusega. Katselaskmisel on ilmenud mürskude purunemisi vastu soomusplaati, ilma seda läbistamata. See oli arvatavasti tingitud mürsu nõrgast konstruktsioonist, mis ei vastanud sellele pihtamishoole, mis saavutati raske mürsu ja suhteliselt suure alguskiirusega. Hilisemate katsete tulemusi ei ole teada. Üldiselt näib nimetatud tt-kahur olevat veel katsestamisperioodis, millele järgnevad veel täiendavad kontrollimised praktilise kasutamisega.

Böhleri 47-mm tt-kahuri iseäralduseks on asjaolu, et laskmise ajaks võetakse kahuril rattad alt. See teeb küll kahuri madalaks, kuid rataste äravõtmine ja allapanek vastase tule piirkonnas on tülikas toiming,

mis nõuab nelja mehe koostööd, kes poolpüsti seistes moodustavad suure märgi. Kaotused seejuures on tõenäoliselt möödapääsmatud.

Soomuse läbistamise võimelt on kõik ülalnimetatud tt-kahurite tüübid küllaldaselt võimsad võitluseks normaalsel vahemaal kaasaja massina esineva tangi vastu. Seepärast enam kui soomuse läbistamise võime on nendest tüüpidest ühe või teise eelistamisel mõõduandvad relva muud omadused, kui ka need kaalutlused, mis sõltuvad riigi relvastusprogrammi iseärasustest.

Võib arvata, et ka lähemas tulevikus ei ole tt-relvade alal ette näha murrangulisi muudatusi. Tõenäoliselt jäävad jalaväe tt-relvadena püsima tt-kahur ja tt-püss, mille arendamiseks ja viimistlemiseks on ka suunatud vastavate konstruktorite enamiku pingutused.

Kokkuvõttena võib märkida, et kaasaegne tt-relvastis on tehniliselt välja arendatud sellasena, et mürsu ja soomuse vahelises võitluses on ülekaal teoreetiliselt esimese käes ja vähemalt lähemas tulevikus sellasena säilitatav.

Kas lahingurealiteedis aga välja kujuneb tangi või tangitõrje üleolek, see on veel täiesti lahtine küsimus.

Tänapäeva lahing on aga väga komplitseeritud ettevõtte. Tuleb tingimata arvestada kõigepealt soomusosade tegevust toetatavat suurtükilult ja teisi tt-relvade ohtlikke vastaseid.

Tasakaalu tangitõrje probleemid tuleb seepärast otsida peale spetsiaalrelvade ka kõigi teiste tegurite abis, eeskätt maastiku, manööverdamise ja suurtükile kokkukõlastatud kasutamises. Kuidas kuskil erinevais lahingutingimuses välja kujuneb, kas tangi või tangitõrje üleolek, see oleneb tänapäeval eeskätt just korraldamisest ja tõhusate vahendite valikust.

Böhleri 47-mm tt-kahur.

Juhendeid noorsõduri lahinguliseks väljaõppeks.*)

Leitnant I. Paul.

7. Lahingumärkide otsimine ja leitud märkide kättejuhatamine.

Maastikule hästi kohanenud ja moondatud lahingumärkide leidmine on kaunis raske. Sageli ei osata näha aga ka vähempeidetud märke. On olemas terava nägemisega inimesi, kes kord kätte näidatud või ülesleitud märgil võivad eraldada väga väikesi üksikasju, kuid iseseisvalt ei suuda märke maastikul kiiresti üles leida. Sageli kaotatakse silmist juba leitud märk, kui püss tõstetakse palge või hetkeks vaadatakse kõrvale. Sellaseid nähtusi põhjustab puudulik märkamisvõime, mida on aga võimalik arendada pideva harjutamisega. Noorsõduritega tuleb korraldada sellel alal hulk harjutusi. Ainult see laskur, kes vastase avastanud, võib teda hävitada!

Et pärast maastikul märgi leidmist peab õpilane sellest teatama ka õpetajale, siis on otstarbekas siduda lahingumärkide otsimise harjutustega märkide kättejuhatamise harjutusi.

Harjutused lahingumärkide leidmiseks annavad noorsõdurile ühtlasi kasulikke juhendeid maastiku kasutamise ja moondamise alal. Nendel õppustel harjutatakse rööbiti muuga ka kauguste hindamist.

Lahingumärkide otsimise ja leitud märkide kättejuhatamise alal kuulub töötlemisele:

1. Lahingus esinevad märgid:
 - a) vastase sõdurid mitmesuguses nähtavuses, mitmesuguses ümbruses ja mitmesuguste lahinguliste tegevuste täitmisel (hüppeid sooritamas, tulistamas, vaatlemas, kaevumas jne.);
 - b) vastase asukohad (kaevikud, laskepesad jne.) ning igasugused esemed, mis pakuvad vastasele varju (künkaharjad, mättad, müürid, kiviaiad jne.).
2. Lahingumärkide otsimine:
 - a) meetod lahingumärkide otsimiseks antud vaatlussektoris;
 - b) märkide otsimine palja silmaga ja binokli abil.
3. Lahingumärkide kättejuhatamise meetodid:
 - a) sõnaline kirjeldamine;

- b) märkide nummerdamine;
- c) märgi kättejuhatamine sihtimisega;
- d) märgi kättejuhatamine tulistamisega.

4. Harjutused lahingumärkide vaatlemiseks ja kättejuhatamiseks:

- a) vähemoondatud märgid kuni 400 m kaugusel ja heade orienteerumispunktidega kättejuhatatavad;
- b) vähemoondatud märgid kuni 400 m kaugusel, kuid raskesti kättejuhatatavad (lähedal pole orienteerumisesemeid);
- c) hästimoondatud märgid kuni 400 m kaugusel;
- d) märgid 400—600 m kaugusel;
- e) igasugused märgid mitmesugustel kaugustel kuni 1000 m.

Õppeainet käsitlevat kirjandust;

1. Laske-eeskiri jalaväe relvadele. I-A vihk. Tallinn, 1934, §§ 88, 103, 104.

Käsitleb lahingus esinevaid märke, märkide otsimist ja meelepidamist, binokli kasutamist ja märkide kättejuhatamise meetodeid.

2. Laske-eeskiri jalaväe relvadele. II vihk. Tallinn, 1933, § 32.

3. Laske-eeskiri jalaväe relvadele. III vihk. Tallinn, 1935, §§ 18, 35.

Käsitleb märkide kättejuhatamist nurganäitaja abil.

4. A. Gromilov. Üksikvõitleja taktikaline väljaõpe. I osa. Tallinn, 1928, lk. 45—51.

Käsitleb vastase vaatlemist ja lahingumärkide kättejuhatamist, andes ka juhtnõore väljaõppe teostamiseks.

Õppuste organiseerimine.

Lahingumärkide otsimise ja leitud märkide kättejuhatamise õppusi võib alata kohe pärast noorsõduri tutvustamist maastiku vaatlemise ja hindamisega ja neid õppusi tuleks korraldada kogu noortekursuse vältel. Arvestades aga selle õppeaine suurt tähtsust üksikvõitleja teotsemisele relvaga, tuleks käsitleda seda ka kõigil edaspidistel lahingulise ilmega õppustel.

Algul tuleks õpetada noorsõdureid leidma kuni 400 m kaugusel olevaid lahingumärke, ja alles siis, kui märkide leidmine

*) Vt. „Sõdur“ nr. 24-25, 26-27, 28-29, 32-33, 34-35 ja 42 s. a.

sellel kaugusel ei valmista enam raskusi, võib minna üle suurematele kaugustele (kuni 1000 m).

Esimeseks õppuseks on soovitatav valida maastik lahtine, kuid siiski sellane, kus esineb mitmesuguseid varjeid. Ühes suunas peaks olema võimalus vaatlemiseks vähemalt kuni 1000 m kaugusele.

Õppegruppidega teotseksid jaod jaoülemate juhtimisel, paiknedes üksteisest ca 50 m kaugusele maastiku kõrgematele kohtadele.

Kujumärgid paigutatakse maastikule kõigile jagudele ühiseks kasutamiseks. Näiteks võiksid viimased olla paigutatud järgmiselt:

- a) Esimestel õppustel (märgid kuni 400 m kaugusel):

kaugus 100 m — peakuju künka serval rohu sees, periskoop künka tagant väljas, kolmandkuju hõredas põosas jne.;

kaugus 200 m — 2 peakuju lagedal väljal, vöökuju põosa serval, jne.;

kaugus 300 m — peakuju põosa ees (tume tagapõhi), kolmandkuju kivi kõrval, jne.;

kaugus 400 m — 3 vöökuju rohu sees (osaliselt näha), kolmandkuju puu taga (osaliselt näha) jne.

- b) Hiljem lisaks eelmistele märkidele (märgid kuni 1000 m kaugusel):

kaugus 600 m — peakuju künkal (hele taust), kuulipildujakuju võsa serval jne.;

kaugus 800 m — ahelik vöö- ja kolmandkujust künka serval; küürskuju madalas võsas jne.;

kaugus 1000 m — 2 püstkuju ja 1 peakuju künkal, kusjuures esimene tumedal ja teine heledal foonil jne.

Seejuures oleksid kujumärgid paigutatud õppegruppide juurest vaadates mitmes suunas. Iga jaoülem on varustatud kujumärkide paigutusskeemiga, kuhu on märgitud ka kaugused tähtsamate orienteerumispunktideni ja markantsete maastikuesemeteni. Igaks õppuseks paigutatakse kujumärgid ümber.

Õppustel tuleks kasutada ka elavmärke (kaader, reamehed), kes ilmuvad nähtavale varem kindlaksmääratud kava kohaselt rühmaülemale leppemärgi järgi.

Kui jaoülemal on abi või abiliseks mõni reamees, siis võib jagu endale ise demonstreerida elavmärke. Kui aga vaba kaadrit või reamehi on vähe, siis tuleb sellane elavmärkide demonratsioon teostada ühiselt kõigile jagudele või siis ainult mõnes sektoris (jaod vahetuvad).

Edaspidisteks õppusteks tuleks valida igakord isesugune maastik. Kui siis vaatlusalala või teotsemisrajoon ühes kohas osutub kõigile jagudele teotsemiseks kitsaks, siis paigutada iga jagu iserajooni ja lasta toimetada vaatlust teatavais suundades, mis-sugustes on organiseeritud vaatlussektorid kujumärkidega. Õppuse kestel jaod vahetavad asukohti.

Õppuste läbiviimine.

Esimese õppuse algul rühmaülem, kasutades küsimis-kostmis meetodit, tuletab meelde mõisted „nägemisvõime“ ja „märkamisvõime“ ja rõhutab nende tähtsust, eriti aga vajadust arendada märkamisvõimet.

Edasi rühmaülem tutvustab noori lahingus esinevate märkidega. Selleks ettevalmistatud demonstratsiooni abil näidatakse noorsõdurile, kuidas näeb välja:

1. hüpet sooritav vastase sõdur 800 kuni 300 m kaugusel;
2. tulistav vastase sõdur, kes kasutab varjumiseks küngast, lohku, kivi, puud jne.;
3. vaatlev vastase sõdur, kui ta on halvasti ja kui ta on hästi moonutatud, ja kuidas liigutused teda reedavad;
4. kaevuv vastane;
5. roomav vastane, jne.

Selgitatakse ka vajadust tulistada teatavaid maastikuesemeid vastase maashoidmiseks, kui on teada, et vastane kindlasti asub nende varjus.

Pärast seda õppus jätkub jagudena.

Jaoülem määrab vaatlussektori ja juhib õpilaste tähelepanu sellele, et vastase vaatlemisel tuleb kasutada täpselt sama meetodit, mida kasutati maastiku vaatlemisel. Ühe sektori kirjeldamisega tuletatakse see meelde.

Järgneksid harjutused lahingumärkide leidmiseks ja kättejuhatamiseks.

- a) Lahingumärgid heade orienteerumispunktide lähedal kuni 400 m kaugusel.

Harjutus nr. 1.

Jaoülem juhatab kätte hästinähtavaid lahingumärke noorsõdureile, kes asuvad lamades vaatlusasendis. Noorsõdurid, nimetades märgile lähedase kohaliku eseme (näiteks: „Märgist paremal ümmargune põosas“) näitavad, et nende poolt on märk õigesti leitud.

Sellaste harjutuste eesmärk on demonstreerida õpilastele märkide kättejuhatamist ja sundida õpilasi kiiresti leidma abimärke.

Kapten Ernst Ruusaauk

50-aastane.

30. oktoobril s. a. saab kapten Ernst Ruusaauk Sõjaväe Varustusvalitsusest 50-aastaseks.

Juubilar on sündinud Viljandis. Lõpetas Sõjaväe Tehnikakooli 1923. a. ning ülendati n-leitnandiks. Vabadussõjast võttis osa lennukiväe koosseisus. Rahu ajal on teeninud suurtükiväes ja Sõjaväe Varustusvalitsuses mitmesugustel ametikohtadel.

Kapteni kõrgeim aegne teenetemärk on veebruaris 1934.

Evib Kotkaristi V klassi teenetemärki.

Kapten Ruusaauk on ülemuse poolt hinnatud kui hoolas, täpne ja suurte kogemustega ohvitser — eriti laskemoona hooldamise alal.

Soovime juubilarile tema 50. hällipäeva puhul parimat õnne ja edu kõigis üritusis.

Kapten E. Ruusaauk.

Nendel harjutustel juhitakse õpilaste tähelepanu vajadusele tarvitada märkide kättejhatamisel lühikest ja selget sõnastust.

Märgi sõnalise kirjeldamise elemente tuleb käsitleda järgmises järjekorras:

- kaugus, millel märki tuleb otsida;
- suund, milles märk asetseb;
- märgi nimetus, vajaduse korral ka märgi täpne asukoht.

Suuna määramiseks on olemas hulk võtteid (suuna määrava eseme nimetamine, nurgamõõdu kasutamine, kellanumbrite suunad jne.), kuid kõike pole soovitatav noortele korraga õpetada. Alles siis, kui üks suunamääramise viis on saanud noortele omaseks, tutvustatakse neid järgmisega.

Harjutus nr. 2.

Määratakse vaatlussektor. Õpilased peavad leidma lahingumärke ja neid ise kätte juhutama. Ühe õpilase poolt kättejhatatud märgi ülesleidmisest teatavad teised nagu 1. harjutuses.

Selle harjutuse eesmärk on õpetada noorsõdureid märke leidma ja neid selgelt ja lühidalt kätte juhutama.

Harjutus nr. 3.

Jaoulem juhatab kätte lahingumärke. Noorsõdurid suunavad toele asetatud püssid kättejhatatud märgile. Jaoulem kontrollib, kas iga õpilane on märgi õigesti üles leidnud.

Harjutus nr. 4.

Jaoulem suunab oma püssi halvasti nähtavale märgile ja laseb noorsõdurid

leida suunatud püssi järele märk. Pärast seda igauks peab suunama oma püssi samale märgile.

b) Lahingumärgid vaatlujast kuni 400 m kaugusel ja headest orienteerumispunktidest eemal.

Harjutus nr. 1.

Jaoulem juhatab kätte hästinähtavaid lahingumärke ja laseb õpilasi teatada märkide ülesleidmisest (nagu eespool harjutuses nr. 1).

Selle harjutuse eesmärk on sundida õpilast jälgima mõttes ja silmadega märgi kättejhatamise käiku, kui märk asub headest orienteerumispunktidest kaugel. See harjutus on siis raskem, kui laskuri vaade viiakse orienteerupunktist märgile mitme väikese vahemärgi kaudu. Ka selle harjutuse juures on nõutav lühike sõnastus.

Näiteks:

„400!“

„Otse — punane maja!“

„Kuulilaius vasakule — kivihunnik!“

„Ahelik!“

Harjutus nr. 2.

Määratakse vaatlussektor. Õpilased peavad leidma lahingumärke ja neid ise kätte juhutama.

Harjutus nr. 3.

Nagu punkt a) all harjutus nr. 3.

c) Hästimoondatud märgid kuni 400 m
kaugusel.

Harjutus nr. 1.

Õpilased lamades asendis toimetavad vaatlust teatavas kindlas kättenäidatud suunas. Sellel suunal on moondatud elavmärk. Kes märki näeb, juhatab selle kätte. Teised õpilased teatavad märgi ülesleidmisest.

Need õpilased, kes märki ei leidnud, liiguvad märgile lähemale, kuni nad märki näevad. Tagasitulekul selgitavad nad tagasivaatamisega, missugusel kaugusel on veel märk neile nähtav. Selgitatakse ka see noorsõdur, kes näeb moondatud märki kõige kaugemalt.

Harjutuse juures juhitakse õpilaste tähelepanu märgi nähtavust mõjutavaile tegureile.

Harjutus nr. 2.

Määratakse vaatlussektor. Õpilased otsivad iseseisvalt lahingumärke ja juhatavad neid kätte. Kes avastab kõige rohkem märke, see on kõige osavam vaatleja.

Samasuguses järjekorras käsitletakse edaspidistel õppustel lahingumärkide vaatlemist ja kättejuhatamist ka kaugustel 400 kuni 1000 m.

Järkjärgult minnakse üle raskemini leitavatele märkidele ja suurendatakse ka märkide kaugust.

Suuremate kauguste juures õpetatakse noorsõdureid ka binokliga vaatlema. Samuti tuleb edaspidi vaatlust toimetada gaasitorbikus.

(Järgneb.)

Bibliograafia.

N. Liidu relvastatud jõud.

Saksa ajakiri „Volk und Wehr“ oma oktoobrikuu numbris s. a. toob „Saksa Sõjapoliitika ja Sõjateaduste Ühingu“ andmetel huvitava läbilõike N. Liidu sõjaliste jõudude kohta.

Nende andmete kohaselt alates käesoleva aasta algusest olevat riigikaitse kõrgeimaks juhtimisorganiks N. Liidus „Kõrgem Sõjanõukogu“, kuhu kuulub üksteist liiget, nende hulgas ka riigijuht Stalin. Kohapealsete organitena aga on sõjanõukogud igas sõjaväeringkonnas, milliseid on kokku 14.

Üldine sõjaväeteenistuskohustus on N. Liidu seaduste kohaselt kodaniku aukohustus ja sunduslik kõikidele meeskodanikele. Sõja korral võidakse seda kohustust laiendada ka naiskodanikele, kuna rahu ajal viimastel on võimalik v a b a t a h t l i k u l t astuda tegevteenistusse.

Süsteemilt sõjaväeteenistus N. Liidus kujutab endast alalise sõjaväe ja miilitsa segu. Pikemaajalise teenistuskestusega alalissõjaväe osad moodustavad kaadriüksusi, kuna mõnekuise teenistuskestusega, miilitsasüsteemi kohaselt täiendatud isikutega osadest moodunevad territoriaalüksused. Vahekord kaader- ja territoriaalosade vahel on alates 1936. aastast suuresti muutunud; kõik territoriaalüksused tahetakse

muuta kaadriüksusteks ja praegu on juba 75% väeosi kaadriväeosad.

Kõrgemaks sõjaliseks organiks on Riigikaitse Rahvakomissariaat, mis vastab sõjaministeeriumile teistes riikides ja mida juhib 1925. a. alates riigikaitse rahvakomissar Vorošilov, kes on ühtlasi maa- ja õhujõudude ülemjuhatajaks. Merejõudude jaoks loodi möödunud aastal eraldi rahvakomissariaat, et kindlamini tagada merejõudude ülesehitamist.

Kogu N. Liidu territoorium on jaotatud 14 sõjaväeringkonnaks ja 2 armeeringkonnaks, eesotsas oma ülemaga, kellele alluvad kõik vastavas piirkonnas olevad väeosad, sõjalised õppe- ja muud asutised. Sõjaväeringkonna ülema otsused vajavad heakskiitmist vastava ringkonna sõjanõukogu poolt, mille koosseisu kuulub ka sõjaväeringkonna ülem ise.

Üldiselt N. Liidu relvastatud jõudude koosseisu rahu ajal võib hinnata 1 600 000 kuni 1 800 000 meheni, kusjuures iga-aastane nekrutitekontingent on 700 000 kuni 800 000 meest.

Organisatsiooniliselt N. Liidu rahuaegse sõjaväe koosseisu kuulub: 14 sõjaväeringkonna- ja 2 armeejuhatast, 30 laskurikorpust (ca 100 diviisi), 8 ratsakorpus (ca 24 diviisi) ja 9 üksikut ratsadiviisi. Väekoon-

Peeter Kojalo 50-aastane.

Admin. nooremveebel Peeter Kojalo sündis 29. oktoobril 1889. a. Lätimaal, Dvinskis. Eesti sõjaväkke astus ta 21. sept. 1919 vibatahtlikuna L-r. Soomusrongile nr. 5.

Teeninud Eesti sõjaväes juba üle 20 aasta, nendest algaastad vanema elektrotehnikuna ja viimased aastad elektrijaama ülemana; evib meistikutset installatsioonitöölal.

Admin. nooremveebel P. Kojalo on tõsine töömees, kellenä ta on hinnatud ülemuste poolt, kuna kaasteenijatele on ta tuntud vastutuleliku ja sõbraliku kaasteenijana.

Juubeli puhul soovib talle arvukas kaasteenijate pere südamlikku õnne ning palju ilusaid ja saavutusrikkaid aastaid. —i.

Admin. n-veebel P. Kojalo.

diste arv sõjaväeringkonnas oleneb viimaste tähtsusest. Mõnes sõjaväeringkonnas lääne piiril on näiteks enam kui 10 diviisi, kuna samal ajal on sõjaväeringkondi, kus leidub vaid 4 või 5 diviisi.

Nii laskuri- kui ka ratsakorpuse koosseisu kuulub 3 diviisi. Laskuridiviisid organisatsioonilt on üldiselt sarnane diviisidele teistes sõjavägedes, kuid iga diviisi jaoks olevat ette nähtud üks tangipataljon. Laskuridiviisi koosseisu kuulub 3 laskurirügementi ja 3 pataljoni.

Peale iseseisvate ratsakorpuste ja -diviiside ratsaväge on veel laskuridiviiside juures eskadronidena ja luuregruppidenä. Läänepiiril mõnede ratsadiviiside koosseisus on ka mehhaniseeritud ratsarügemente.

Korpuste, diviiside ja pataljonide koosseisu kuuluvad vastavad suurtükiväeüksused. Peale selle on ülemjuhatause suurtükiväeline reserv, kuhu kuuluvad nii raskekui ka kergesuurtükiväe rügementid, mis enamuses on motoriseeritud.

Sõjaväe koosseisu kuulub ka suur arv mehhaniseeritud üksusi, peamiselt motoriseeritud brigaadid ja motoriseeritud laskuridiviisid.

Lahingulennukite arvu võib hinnata 6000 kuni 8000 peale. Õhujõudude üldjuht allub vahetult riigikaitse rahvakomissarile. Igas sõjaväeringkonnas on samuti õhujõudude juht, kellele alluvad kõik sõjaväeringkonnas asuvad lennuüksused ja kes on sõjaväeringkonna ülema nõuandjaks õhujõudude alal. Eriti on levinud RKKAs langevarjurite teenistus. Viimastel aastatel on korraldatud sageli suureulatuslikke

õppusi langevarjudel, kus hüppeid on sooritanud 2000—3000 meest korraga.

Vene eeskirjades toodud põhimõtted juhtimise ja lahingutegevuse alal on väljendatud selgelt ja vastavad üldiselt samadele põhimõtetele teistes sõjavägedes. Eeskirjade kohaselt sõjaväe peamiseks ülesandeks on N. Liidu territooriumi kaitsmine, mis on saavutatav vaid vastase täieliku hävitamise teel. Nõuded teenistuse alal on karmid ja eksimuste vastu on ette nähtud rasked karistused.

N. Liidu relvastatud jõudude kohta sõja korral on olemas mitmesuguseid arvamusi. Kas sääl mobilisatsiooni korral võib arvestada rahuaegse sõjaväe kahe- või enamkordselt suurendamist, oleneb sellest, kuivõrra seda võimaldab vajaliku varustise hulk ja väljaõpetatud juhtide reserv.

*

Vene laskurirügemendi koosseisu kuulub: 3 pataljoni, suurtükiväedivisjon, pikompani, keemiakompani, ratsarühm ja mitmesuguste teenistuste üksused nagu: administratiiv-, poliitilise-, sanitaar- jne.

Pataljonis on 3 laskurikompanit, rk-kompani ja suurtükirühm. Laskurikompani koosneb juhtimisrühmast, kolmest laskurirühmast (3 jagu ja granaadipilduja) ja rk-rühmast.

Jalaväerelvadest püss on maailmasõja aegne kal. 7,62 parandatud tüüpi. Veejahutusega raskekuulipilduja on transporditav kahe rattaga hobuveo-kaarikul. Püssigranaate kasutatakse kaugustel 300—600 m.; käsigranaate lähivõitlustel.

Pataljoni suurtükivägi on varustatud 37-mm ja 45-mm kahuritega, milliseid ka sutatakse nii tangitõrje- kui ka saateülesanneteks. Analoogilist kasutamist leiavad ka rügemendi suurtükiväedivisjoni 76-mm kahurid.

Vene eeskirjad nõuavad kõikide väeliikide tihedat koostööd lahingutegevuses, kuid jalavägi siiski evib vajalikke võitlusvahendeid selleks, et tarbe korral ka üksi toime tulla oma vahenditega.

Kallaletungil jalavägi moodustab 4 gruppi: 1) löögigrupp, kuhu kuulub ca $\frac{2}{3}$ kallaletungist osavõtvaid jõude; 2) siduvgrupp, kes peab vastast siduma ja ta tähelepanu endale tõmbama; 3) varugrupp ja 4) tulegrupp, mis mooduneb jalaväesuurtükiväest ja raskekuulipildujatest.

Kaitsel on grupeering analoogiline ees-

üteldule: siin siduvgrupp, mis on tugevam kui kallaletungil, evib positsiooni kaitsmise — löögigrupp aga vasturünnakute ülesannet.

Kompani kallaletungirinde laius on 300—400 m ja rünnak toimub kahes või kolmes järgus (lained). Kaitsel pataljon organiseerib 1—4 km rindel ja samas sügavuses ringkaitse.

Jalavägi on N. Vene eeskirjade kohaselt kõige arvukam väeliik. Temas peegeldub kõige kõrgemal määral sõjaväe ja see- ga ühtlasi ka kogu riigi võitlusvõime. Jalaväe edukast tegevusest olenevad võitluse ja lahingu tulemused. Kõigi teiste väeliikide peamiseks ülesandeks on tihedas koostöös jalaväega aidata tal täita oma ülesandeid.

(„Revue d'Artillerie“ — aug. 1939.)

Sport.

Eesti 1939. a. meistrivõistlused laskmises.

<i>Eesti meistriks</i> tuli n-veebel J. Vilberg, Lahingukooli ALÜ-st, kes saavutus 349+379+391= . . .	1119 s.
2. N-veebel G. Lokotar, Lahingukooli ALÜ-st	1117 „
3. N-seersant H. Kivioja, Ratsarügemendi ALÜ-st	1109 „
4. Ltn. A. Kukk, Sõjakooli OLÜ-st	1107 „
5. Mlv. K. Kübar, Tartu Malevast .	1105 „
6. N-veebel E. Kivistik, Lahingukooli ALÜ-st	1104 „

Uusi suurmeistreid juurde ei tulnud.

Meister-ringkonnaks tuli Allohvitseride Laske- spordi Keskühing 1119+1117+1109+1104+ +1098=5547 silmaga. Teiseks jäi Kaitseliidu Las- kurklubide ringkond 5346 silmaga.

Meister-ühinguks tuli Lahingukooli ALÜ 1119+1117+1104=3340 silmaga. Teiseks jäi Tar- tu Maleva laskurklubi 3269 silmaga, kolmandaks Tallinna Maleva Põhja malevkonna laskurklubi 3236 silmaga.

Väikekaliberpüss.

Eesti meistriks tuli n-seersant H. Kivioja, Ratsarügemendi ALÜ-st, kes saavutas 369+392+ +396=1157 silma.

Üle 1140 silma (suurmeistri norm) saavutas seitse laskurit. Uuteks suurmeistriteks said seer- sant E. Piho, 7. Jalaväerügemendist, ja seersant R. Maranik, Piirivalve Petseri jaoskonnast.

Meister-ringkonnaks tuli Allohvitseride Las- kespordi Keskühing 5716 silmaga. Teiseks jäi

Kaitseliidu Laskurklubide ringkond 5689 silmaga, kolmandaks Piirivalve laskuringkond 5666 sil- maga ja neljandaks Ohvitseride Laske- spordi Keskühing 5510 silmaga.

Meister-ühinguks tuli Lahingukooli ALÜ 3419 silmaga. Teiseks jäi Tallinna Maleva Põhja ma- levkonna laskurklubi 3406 silmaga ja kolmandaks Piirivalve Petseri jaoskonna ALÜ 3399 silmaga.

Sõjapüss.

Punktilaskmine 3×20 lasku.

<i>Eesti meistriks</i> tuli politseikordnik F. Vaher, V.-Maarja laskurklubist, saavutades 173+179+183= . . .	535 s.
2. Mlv. K. Jürgens, Põhja malevkon- na laskurklubist	520 „
3. Seersant L. Viljus, 1. Jalaväerüge- mendi ALÜ-st	520 „
4. Maat A. Jalak, Mereväe ALÜ-st .	516 „
5. Seersant L. Kõva, 7. Jalaväerüge- mendi ALÜ-st	510 „
6. Rms. P. Karu, Sõjaministeeriumi Keskastutiste ALÜ-st	510 „
7. Mlv. E. Prikko, Tartu Maleva las- kurklubist	510 „

Üldse üle 500 silma saavutas 14 laskurit, üle 480 silma 48 laskurit. Suurmeistri normi täitsid ja said vastava tiitli kordnik F. Vaher V.-Maarja laskurklubist ja maat A. Jalak Mereväe ALÜ-st. Eriti tähelepanu äratav on kordnik F. Vaheri saavutis — püsti asendist üks silm üle maailma- rekordi ja kolmest asendist kokku viis silma üle maailmarekordi.

Meister-ringkonnaks tuli Kaitseliidu Laskur-
ringkond 2577 silmaga. Teiseks jäi Allohvitseride
Laskesporti Keskühing 2561 silmaga ja kolman-
daks Piirivalve Laskuringkond 2468 silmaga.
Võidu Kaitseliidule tõi oma suursaavutisega õigu-
poolest kordnik F. Vaher, kes on K. L. V.-Maarja
laskurklubi liige.

Meister-ühinguks tuli 1. Jalaväerügemendi
ALÜ 2481 silmaga. Teiseks jäi Tallinna Maleva
Põhja malevkonna laskurklubi 2469 silmaga ja
kolmandaks Lahingukooli ALÜ 2465 silmaga.
L a h i n g u l a s k m i n e.

Eesti meistriks tuli n-veebel R. Pehka, Tal-
linna Lennuväe ALÜ-st — 15 tabamusega ja 126
silma.

2. N-veebel K. Kõiv, Piirivalve Lääne jsk. —
15 tabamust ja 123 silma;

3. Seersant A. Kass, Sõjakooli ALÜ-st — 15
tabamust ja 110 silma.

Meister-ringkonnaks tuli Allohvitseride Laske-
spordi Keskühing 71 tabamusega kujus ja 561 sil-
maga. Teiseks jäi Piirivalve Laskuringkond 69
tabamuse ja 568 silmaga, kolmandaks Ohvitse-
ride Laskesporti Keskühing 57 tabamuse ja 431
silma.

Meister-ühinguks tuli Sõjakooli ALÜ 65 taba-
muse ja 526 silmaga. Teiseks jäi Lahingukooli
ALÜ 65 tabamuse ja 525 silmaga ja kolmandaks
Tallinna Lennuväe ALÜ 62 tabamuse ja 472
silma.

K a u g e l a s k m i n e.

Eesti meistriks tuli A. Muttik, 1. Jalaväerüge-
mendi ALÜ-st, 30 tabamusega ja 257 silmaga.
Teiseks jäi ltn. A. Kukk 30 tabamuse ja 256 sil-
maga, kolmandaks A. Lenk 30 tabamuse ja
249 silmaga.

Meister-ringkonnaks tuli Allohvitseride Las-
kesporti Keskühing kokku 145 tabamuse ja 1255
silma. Teiseks jäi Kaitseliidu Laskurklubide
ringkond 142 tabamuse ja 1211 silma.

Meister-ühinguks tuli Lahingukooli ALÜ 141
tabamuse ja 1228 silma. Teiseks jäi 1. Jala-
väerügemendi ALÜ 139 tabamuse ja 1190 sil-
maga, kolmandaks Tallinna Maleva Põhja malev-
konna laskurklubi 131 tabamuse ja 1113 silma.

Vabapüstol.

Eesti meistriks tuli E. Sihv, Tallinna
Politseiametnike Kogust 539 s.
2. A. Kukk, Sõjakooli OLÜ-st 523 „
3. E. Laasi, Tallinna Lennuväe OLÜ-st 518 „
4. G. Kala, Viljandi Pol.-am. Kogust 518 „
5. N. Viru, Piirivalve Ohvitseride
Kogust 512 „
6. E. Argus, Sidepataljoni OLÜ-st . . 506 „
7. V. Raidma, Tallinna Politseiamet-
nike Kogust 504 „
8. J. Kant, Tallinna Lennuväe OLÜ-st 501 „
9. H. Siirma, Tall. Politseiam. Kogust 494 „

Meister-ringkonnaks tuli Ohvitseride Laske-
spordi Keskühing 2542 silmaga. Teiseks jäi Po-
litsei Laskuringkond 2539 silmaga, seega vaid
kolm silma meeskonna kohta vähem.

Meister-ühinguks tuli Tallinna Politseiamet-
nike kogu 1537 silmaga.

Püstoli kiirlaskmine.

Eesti meistriks tuli A. Ottissaar, Tallin-
na Politseiametnike Kogust 54 p.
2. A. Grauen, Tallinna Lennuv. ALÜ-st 50 „
3. V. Raidma, Tall. Politseiam. Kogust 50 „
4. E. Sihv, Tallinna Politseiam. Kogust 50 „
5. P. Sulev, Tall. Politseiametn. Kogust 50 „
6. V. Teras, Tehnikaülikooli 1. k-st . 49 „
7. H. Siirma, Tall. Politseiam. Kogust 49 „

Meister-ringkonnaks tuli Politsei Laskuring-
kond 154 punktiga. Teiseks jäi Allohvitseride
aLskesporti Keskühingu meeskond 140 punktiga.

Meister-ühinguks tuli Politseiametnike Tallin-
na Kogu 154 punktiga. Teiseks jäi Tallinna Len-
nuväe ALÜ 136 punktiga.

E. L. Meistrivõistluste rändauhindad võitsid:

V a b a p ü s s i s t:

Meister-ringkonna rändauhinna, Sõjaministri
karika — Allohvitseride Laskesporti Keskühing.

Meister-ühingu auhinna, Jalaväe inspektori
karika — Lahingukooli ALÜ.

S õ j a p ü s s i s t 3×20 lasku:

Meister-ringkonna rändauhinna, Sõjaministrilt
annetatud hõbetaldriku — Kaitseliidu Laskur-
ringkond.

V ä i k e k a l i b e r p ü s s i s t:

Meister-ringkonna rändauhinna, EL juhatu-
selt annetatud hõbevaasi — Allohvitseride Laske-
spordi Keskühing.

Meister-ühingu auhinna, EL esimehelt anneta-
tud karika — Lahingukooli ALÜ.

V a b a p ü s t o l i s t:

Meister-ringkonna rändauhinna, Politsei Tali-
tuse direktorilt annetatud karika — Ohvitseride
Laskesporti Keskühing.

P ü s t o l i k i i r l a s k m i s e s:

Meister-ühingu rändauhinna, Politsei Tali-
tuse direktori auhinna — Politsei Laskuring-
kond.

Juriidilisi küsimusi.

Toim. kolonel jur. E. Leithammel.

Küsimus. Kas allüksuse üleandmisel
selle senine ajutine ülem on õigustatud eda-
si saama kuni allüksuse lõpliku üleandmi-
seni ajutise ülemana saadud palka?

V a s t u s. Sõjaväelaste palgaseadluse
(RT 1932, 28, 228) § 23 eeskiri, mis õigus-
tab ametikoha üleandmisel senise palga

edasisaamist kuni ametikoha lõpliku üleandmiseni, on kohaldatav üksnes ametikohalt vabastatud ülemate suhtes. Palga maksimist ajutistele ülematele korraldab sama seadluse § 12. Selle eeskirja järgi aga evib ajutine ülem samas eeskirjas määratud alustel palga saamise õiguse kuni ajutiselt ametikohalt vabastamiseni.

Neil põhjustel tuleb asuda seisukohale, et allüksuse ajutine ülem on õigustatud ametikoha üleandmisel edasi saama ajutise ülemena saadud palka kuni allüksuse ülema ametikohalt vabastamiseni, mitte aga ametikoha lõpliku üleandmiseni.

Küsimus. Kes on väeosa vastutav veodokumendi mitteseadusepärasest väljaandmisest riigile tekkinud kahju eest, kas väeosa ülem või adjutant?

Vastus. Veomäärustiku § 27 järgi lasub vastutus veodokumentide õige väljaandmise eest väeosaülemal. Adjutant vastutab vaid veodokumendi raamatu alal ja korrashoiu eest. Seega väeosa veodokumendi mitteseadusepärasest väljaandmisest riigile tekkinud kahju eest on vastutav ainult väeosaülem.

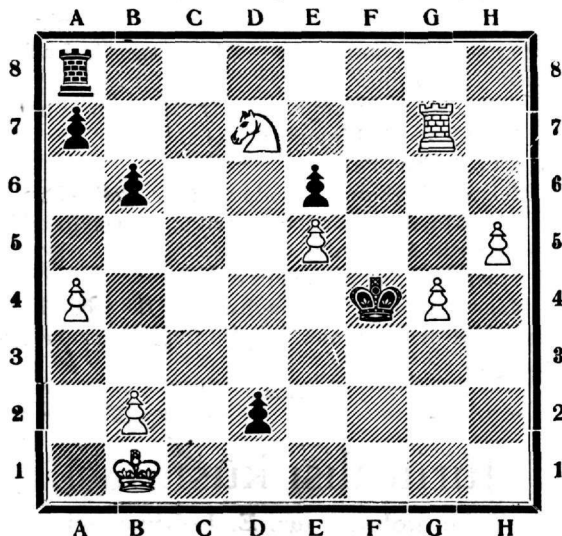
—lu—

MALE.

Toimetaja K. Rootare.

Huvitav seis.

Mustad.

Valged.

Valged on käigul, kuidas hindaksite antud seisu?

N. Venes Moskva karikale toimunud malemeeskondade võistlustel tekkis ühes partiiis pärast mustade 46. käiku ülaltoodud huvitav seis.

Selles seisus partii katkestati ja hiljem anti turniiri vahekohtunikele hindamiseks.

Vahekohtunike, N. Vene malemeistrite S. Belavenets'i ja A. Lilienthal'i, alljärgnev analüüs on sisukas ja huvitav. Ühtlasi on ta ka heaks näiteks turniiride vahekohtunike tegevusest ja neilt nõutavaist võimeist.

„Vaatomata materjali tunduvale ülekaalule pole valgete seis kadestatav, kuna vastase läbiminev d-ettur on väga ohtlik. Käikudele 47. Kc2 Ke3 48. Rc5 järgneb Vc8! (Nõrk on 48. ... bc 49. Vd7 või 48. ... Vd8 49. Rd3 V:d3 50. Kd1) 49. b4 bc 50. b5 Vd8! 51. Kd1 Vf8 ja mustad võidavad. Ei päästa valgeid ka 47. Kc2 Ke3 48. R:b6 a6 49. Vc7 Ke2 50. Vd7 Vc8+ 51. Kb3 Vc1 52. h6 d1L 53. V:d1 V:d1 54. g5 Vh1 jne. Mitte just raskusteta saavutavad mustad võidu pärast 47. Vf7+ Ke3 48. Vf1 Vd8! (Valgeile kasulik on 48. ... Ke2 49. Vh1 d1L+ 50. V:d1 K:d1 51. h6, kuna must kuningas viibib eemal kuningatiiva etturitest) 49. Rf6 d1L+ 50. V:d1 V:d1+ 51. Kc2 Vd8 52. h6 Kf4 53. h7 Vh8 54. Kd3 K:e5 55. g5 Kf5 56. Kd4 K:g5 57. Ke5 Kg6 58. K:e5 Kg7 59. b4 Vc8! Valgete seis pole siiski nii lootusetu nagu toodud variantide alusel võiks oletada, neile leidub peen kaitse 47. Vf7+ Ke3 48. Vf1 Vd8 49. Kc2 V:d7 50. Vh1! See horisontaaltuld ettevalmistav vankri kõrvalehüpe takistab mustade d2 etturi viivitamatut läbiviimist. 50. ... Ke2 järgneb 51. Vh2+ Ke1 52. Vh1+ jne. Ent seda teravmeelset kaitset väärab mitte vähem teravmeelne vastukäik. Vastusena 50. Vh1 mustad jätkavad 50. ... Vc7+ 51. Kb1 Ke2 52. Vh2+ Kd3! Nüüd on valged sunnitud musta kuningat tulistama, kuna 53. Vh1 kaotab, silmas pidades 53. ... Vf7! järgneva Ke2. Seepärast 53. Vh3+ Kd4!! (selles käigus peitub eelmiste käikude siht. Vastuseks 53. ... Ke4 valged jätkavad 54. Vh1 ja kui 54. ... K:e5, siis 55. Vd1 Vd7 56. Kc2, saavutades viigi) 54. Vh1 Vc5! Ähvardab V:e5 ja Ve1. Nüüd selgub, miks mustade kuningas ei tohi olla e-joonel. Kui valged katsetaksid seda ähvardust pareerida käiguga 55. g5, siis mitme 55. ... V:e5 56. Kc2 Ve1 57. Vh4+, vaid 55. ... Kd3 56. Vh3+ Ke2 57. Vh2+ Ke3 58. Vh3+ (või 58. Vh1 V:e5 59. h6 V:g5 60. h7 Vh5! võiduga) 58. ... Kf4 59. Vh1 Vc1+! 60. V:c1 dCL+ 61. K:c1 K:g5 ja mustad evivad võidetud etturite lõppmängu. Niisiis, pärast 50. ... Vc5, valgeile jääb ainult 51. h6. Edasi 51. ... V:e5 52. Vd1 Kd3 53. h7 Ve1 54. h8L V:d1+ 55. Ka2 Va1+ 56. Ka1 d1L+ 57. Ka2 L:a4+ 58. Kb1 L:g4 ja kuigi valgeil on mõnesuguseid praktilisi väljavaateid viigile, peavad mustad võitma selle lippude lõppmängu.

Selle, valgete parimal kaittsel tekkiva variandi lõttu määratigi võit mustadele.

See huvitav seis tuletab meelde etüüdi ja esimesel hetkel tähtsusetuna näiv väikseimgi valgete malendite ümberasetus võib radikaalselt muuta partii tulemust. Näiteks, seisnuks valge ettur a4 a3, olnuks lõpul tekkiv lõpumäng viigiline.“

„64“ järgi.

Ülesande nr. 26 lahendus.

1. Lg2:b7+! Kc8:b7 2. Vb1:b5+ Kb7—c8 3. Ve2—b2 Vd7:d4 4. Of1—h3+ Vd4—d7 5. Ob5—b8 matt.

2. ... Kb7—c6 3. Of1—g2+ Vd7—d5 4. Og2:d5+ Kc6—d7 5. c5—c6+ Kd7—e8 6. Vb5—b8 matt.

2. ... Kb7—a8 3. Of1—g2+ c7—c6 4. Og2:c6+ Vd7—b7 5. Vb5:b7 ja valged võidavad, näiteks 5. ... Vh8—c8 6. Vb7:e7+ Vc8—c6 7. Ve7:h7 jne.

Ekslik olnuks: 1. c5—c6? Lh7:b1 2. c6:d7+ Kc8—b8 3. Lg2—f2 f4:g3 jne.

Reservohvitseride elu.

Reservohvitseride Keskseksiooni teadaanne.

Reservohvitseride auastmes kõrgendamise katsete kohta (vt. „Sõdur“ nr. 42 — 1939) teatab Keskseksiooni juhatus täiendavalt järgmist:

Katsetest on lubatud osa võtta kõigil reservohvitseridel, kes on esinenud vastava loasaamise palvega.

Katsetest osavõtjail maaväelasil tuleb ilmuda Sõjavägede Õppeasutuste ülema käsutusse Tondile Valgesse Majja ning mereväelastel ja merekindluste-ala ohvitseridel — Merekindluste ülema käsutusse Merekindluste Staapi 20. novembril s. a. kell 0800-ks.

Soovijaile võimaldatakse korterid ja toitlustamine katsete kestel, milleks soovijate nimed tuleb teatada Sõjavägede Õppeasutistele ja Merekindlustele hiljemalt 15. novembriks s. a.

Katsetest osavõtmisest loobumisest palutakse aegsasti teatada Sõjavägede Õppeasutistele ja Merekindluste adjutantidele.

Tallinnas asuvasse seksioonidesse koondunud reservohvitseride ettevalmistust neile katseile teostab Harju Sõjaväeringkond.

Katseile ettevalmistamise kursus korraldatakse tänava 10. Üksiku Jalaväepataljoni juures 1. kuni 18. novembrini. Kursuse ülemaks on määratud kolonelleitnant J. Lepp VR II/2 ja 3. Kursuse vältus on 50 tundi.

Kursusel teostatakse õppusi iga päev 2—3 tundi, alates kella 1800-st, välja arvatud laupäevad ja pühapäevad.

Keskseksiooni juhatus juhib seksioonide juhatuste tähelepanu sellele, et seksiooni liikmed, kes on end katsetele üles andnud, ka tingimata kursusele ilmuksid ja õppetööst korralikult osa võtaksid.

Kursuse kohta puutuvais küsimusis pöörata keskseksiooni asjaajaja H. Kärt'i poole (Vabariigi Ohvitseride Keskkogou, Tallinn, Raekoja pl. 14, telefon sv. 1-48).

Uuemad kirjandust.

Vabadussõja ajaloo II köide ilmumas.

Vabadussõja Ajaloo Komitee väljaandel 1937. a. lõpus ilmunud Vabadussõja ajaloo populaarteadusliku teose I köite vastu on osutanud lugejaskond erakordset huvi. 1. oktoobrini s. a. on raamat levinud kokku ümmarguselt 9200 eksemplaris. Säärane meie oludes rekordiline levik on arusaadav, kui võtta arvesse Vabadussõja suurt tähtsust eesti rahva ajaloo.

Ligemal ajal on oodata Vabadussõja ajaloo II köite ilmumist, mis koos 1937. a. ilmunud I köitega moodustab terviku. II köide käsitleb sõjalisi ja poliitilisi sündmusi alates meie pealetungi-operatsioonidest mais 1919 ja lõpetades rahulepingu sõlmimisega Tartus Eesti ja N. Vene vahel.

Seegi köide on rajatud arhiivide andmeile. Tema koostamisel on peetud silmas samu põhimõtteid, mis olid aluseks I köite koostamisel, samuti sihti — anda võimalikult tõetruu üldpilt meie Vabadussõjast.

Kokkuvõtlikule käsitlusele vaatamata on teos paisunud küllalt mahukaks ja sisaldab: teksti ühes I ja II köite nimeregistritega ja kronoloogiaga 570 lk. (I köide 558 lk.), teksti täiendavaid skeeme 38, neist mitmevärvilisi 34, dokumente tekstis ja lisadena 28. Teos sisaldab 196 pilti tekstis, peale selle pilte 31 eritahvlil, neist 7 mitmevärvilist. Eritahvlitest on 28 vasesügavtrüki. Peale selle on II köitele lisandatud Vabadussõja sõjateatri kaart 6 värvis, mõõdus 1:1 000 000.

Teos lastakse müügile brošeeritult, üleni linases, poolnahk- ja üleni nahkköites. Ettetellimine avatakse ligemal päevil, misjuures on võimalik piiratud arvul tellida soodustatud hinnaga ka veel ajaloo I köidet.

Reservohvitserid!

Tellige ja lugege
„SÖDURIT“

Side-eeskiri III osa

(Si E III) 1. ja 2. vihk.

Hind Kr. 2.—

Müügil „Sõduri“ toimetuses: Tallinn, Sakala tän. 33.

Ilmus trükist

„Sõjateadlane“ nr. 4

Tellimise hind

kolm järjekordset annet — Kr. 4.

Tellimisi kolme järjekordse ande (nr. 4, 5 ja 6)
peale võetakse vastu „Sõduri“ toimetuses,
Sakafa t. nr. 33, Tallinn.